

ANDREA ROGOŠIĆ

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

Odsjek za talijanski jezik i književnost

Radanova 13, HR-21000 Split

arogotic@ffst.hr

OSOBNNA IMENA U SPLITU U RAZDOBLJU PREPORODNOGA POKRETA

Ovaj se rad bavi osobnim imenima zasvjedočenim u devet matičnih knjiga krštenih različitih splitskih župa. Osnovni je cilj rada – na temelju kvantitativne, kvalitativne i komparativne analize osobnoimenskoga korpusa – pokazati da je osobno ime fleksibilna i dinamična antroponimijska kategorija koja je snažno uvjetovana društveno-političkim kontekstom. Pokazuje se da su burna preporodna zbivanja ostavila prepoznatljiv trag u korpusu osobnih imena, u koji sve više ulaze narodna imena. Dijastratička distribucija osobnih imena na primjeru socijalno izdiferencirane urbane sredine pokazuje znatne razlike u osobnoimenskome repertoaru između visokoga/srednjega te najnižega društvenog sloja.

1. Uvod

Prema kronotaksi prvih splitskih biskupa i rijetkih epigrafskih vrela, u Splitu su u drugoj polovici 7. stoljeća zabilježena kršćanska imena poput *Cosma*, *Demetrius*, *Dominicus*, *Isidorus*, *Leo*, *Marianus*, *Petrus* i dr. Tijekom idućih nekoliko stoljeća repertoar se kršćanskih imena povećava širenjem kultova svetaca poput sv. Dujma, sv. Nikole, sv. Antuna itd. Prvi tragovi narodnih imena u Splitu datiraju iz 10. stoljeća, kada se spominje ime splitskoga tribuna *Drage*, a već od kraja 11. stoljeća antroponimijski podatci svjedoče o prodoru stanovništva hrvatskoga podrijetla u visoke društvene slojeve grada (Marasović-Alujević 2012: 34).¹

¹ Pišući o ženskim osobnim imenima u Zadru u istome razdoblju, Jakić-Cestarić (1974: 295) navodi kako su žene, s obzirom na to da su se služile samo hrvatskim jezikom u obiteljskome životu, imenima svoje djece dodavale slavenske hipokoristične sufikse čak i kada su ta imena bila romanskoga podrijetla, što je dovelo do pojave hibridnih imena. Takva hibridna imena – poput *Vitača* (< lat. *Vitalis*) ili *Petriša* (< lat. *Petrus*) – govore o procesima slavensko-romanske etničke simbioze te o bilingvizmu dalmatinskih gradova srednjega vijeka (Jakić-Cestarić 1981: 96).

Sve do konca 16. stoljeća može se pratiti suživot narodnih i kršćanskih imena, a onda se imenski repertoar znatno sužava napuštanjem narodnih imena prema odredbama Tridentskoga koncila (1545. – 1563.) da se djeci nadijevaju isključivo kršćanska imena. To dovodi do osiromašjenja osobnoimenskoga fonda, koje za posljedicu ima imensku entropiju. Da bi se ona ublažila, s vremenom se intenzivira tvorba hipokorističnih oblika od kršćanskih imena – temeljna se imena krate, od temeljnih i pokraćenih imena sufiksalmom tvorbom nastaju novi imenski likovi.²

Do ponovnoga ulaska narodnih imena u osobnoimenski sustav u Hrvatskoj dolazi tek koncem 18. stoljeća u vidu prijevoda kršćanskih imena, primjerice *Amalia* > *Ljubica*, *Gloria* > *Slava* (Šimunović 2009: 161). U Dalmaciji se narodna imena u većemu broju pojavljuju tek u drugoj polovici 19. stoljeća, što je uvjetovano kasnijim početkom preporodnih zbivanja u odnosu na sjeverni dio Hrvatske. Upravo povećan broj narodnih imena u Splitu (nakon triju stoljeća njihova nepojavljivanja), uz znatno usložnjavanje i razvoj imenskoga repertoara, jedan je od osnovnih povoda ovomu istraživanju.

1.1. Društveno-politički kontekst druge polovice 19. stoljeća

U razdoblju od 1813. do 1918. Split je bio pod habsburškom upravom. Svojim ponovnim dolaskom na vlast Austrija je samo nastavila ono što su Francuzi započeli, namećući Dalmatincima talijanski jezik i kulturu. Dijelom je to bilo uvjetovano time što je talijanski već bio u uporabi kao govorni i pisani jezik, ali dijelom i zato što hrvatski sve do narodnoga preporoda nije bio kodificiran gramatikama i pravopisom (Šimunković 2009: 40).

Najvažnija zbivanja u 19. stoljeću u Dalmaciji jesu ona vezana uz narodni preporod koji je mnogo toga preuzeo od talijanskoga *Risorgimenta*, to jest borbe za oslobođenje i ujedinjenje Italije koja se u isto vrijeme vodila na Apeninskome poluotoku. U Splitu su zagovornici narodnoga preporoda bili pripadnici Narodne stranke, tzv. narodnjaci, koji su se vratili s talijanskih sveučilišta. Nakon pada neoapsolutizma 1859. godine splitska je inteligencija (nadahnuta borbom talijanskoga naroda za oslobođenje i ujedinjenje) pokušavala staviti na dnevni red dva osnovna pitanja: ravnopravnost hrvatskoga s talijanskim jezikom te ujedinjenje Dalmacije s ostalim hrvatskim zemljama.

Suprotstavljeni težnjama narodnjaka bili su autonomaši koji su pobijedili na izborima Dalmatinskoga sabora 1861., 1864. i 1867. godine. Na čelu s A. Bajamon-tijem oni su se borili za autonomiju Dalmacije zagovarajući ideju o dalmatinskoj zemlji i dalmatinskome jeziku te su istupali protiv sjedinjenja s Hrvatskom. Oko autonomaške ideje bili su okupljeni stari aristokrati te pripadnici građanske klase – Talijani podrijetlom ili pak talijanaši. Taj talijansko-talijanaški sloj bio je u

² Vidjeti, primjerice, razvoj oblika imena *Juraj* (Vidović 2007) i *Ivan* (Vidović 2009).

boljemu ekonomskom, socijalnom i kulturnom položaju u odnosu na ostatak stanovništva i upravo je zato autonomaštvo u Splitu imalo iznimnu političku snagu (Vrandečić 2000: 82).³

Nakon pobjede autonomaša započela je kampanja narodnjaka slavenizacijom političkoga i javnoga života Dalmacije te isticanjem razlika između seljaka i visokih društvenih slojeva sklonih talijanskoj kulturi. Diljem dalmatinske obale, pa tako i u Splitu, osnivale su se čitaonice koje su bile središta buđenja nacionalne svijesti.⁴

Godine 1867. u čitavoj kopnenoj Dalmaciji vlast je došla u ruke narodnjaka, a hrvatski se jezik uveo u škole, no u Splitu su (kao i u Trogiru i u Zadru) autonomaši odolijevali još neko vrijeme. U konačnici je, međutim, Bajamontijev autonomaški krug postao nemoćan da vodi grad u smjeru modernizacije gospodarstva jer upravo zbog svojega talijanstva i talijanaštva nije mogao biti pokretač inicijative za jačanje srednjega sloja, dok je njegov pokušaj oslanjanja na splitske težake bio isključivo demagoške prirode i nije imao trajnoga učinka (Ganza-Aras 1984: 190). Bajamontijevu konačnom slomu pridonijele su i brojne malverzacije te zlouporaba moći, zbog čega su ga mnogi autonomaši napustili prešavši na stranu narodnjaka, dok su mu do kraja ostali vjerni samo ekonomski ovisni i neprosvijećeni težaci i pučani.⁵

Godine 1880. donesen je carev dekret za kroatizaciju srednjih škola, a nakon lokalnih izbora 1882. godine došlo je do konačnoga pohrvaćenja splitske općine.⁶ Te godine završava posljednja faza preporodnoga pokreta u Dalmaciji, koji je i otpočeo u Splitu. Naime, s obzirom na to da je splitsko područje bilo u gospodarskome i društvenome smislu najjači dio Dalmacije, konačna pobjeda Narodne stranke u Splitu smatra se ne samo završetkom jedne faze političkoga razvit-

³ Među njima bilo je i Varošana, tzv. bersaljera koji su bili okupljeni u *Società del tiro al bersaglio* te su se nazivali *italianissimi* iako mnogi među njima nisu poznavali talijanski jezik. Više vidjeti u Baras (1982).

⁴ U Splitu je 1862. godine osnovana *Slavjanska narodna čitaonica* koja je postala takmac autonomaskomu *Gabinetto di lettura*. Gradska je uprava odbila sudjelovati u otvorenju Čitaonice obrazlažući da njezina namjena nije bila nacionalni napredak i širenje nacionalne kulture, nego isključivo stvaranje stazdora opozicijom *Gabinettu*. Nakon osnivanja Čitaonice splitski su narodnjaci istupili iz *Gabinetta* prekidajući na taj način sve veze sa splitskim autonomasima. Godine 1873., kao nastavak težnji i strategija Čitaonice, osnovano je i društvo *Slavjanski napredak* u kojemu su sudjelovali svi slojevi splitskoga stanovništva, od težaka preko radnika i trgovaca do intelektualaca (Novak 1978: 2334–2337).

⁵ Više o padu A. Bajamontija vidjeti u Kečkemet (1984).

⁶ Pitanje hrvatskoga kao jedinoga službenog jezika riješeno je tek 1912. godine nakon provođenja Bienertrove uredbe kojom je hrvatski uveden kao službeni jezik u unutarnjim poslovima u svim uredima u Dalmaciji te je dokinuta uporaba talijanskoga jezika kao službenoga. Nakon pobjede Narodne stranke jezično se pitanje brzo riješilo u Dalmatinskome saboru, no ono je i dalje u sudstvu, upravi i školstvu nailazilo na velike prepreke (Jelić 1963: 298).

ka samoga grada, nego općenito krajem narodnoga preporoda u Dalmaciji (Stančić 1984: 21–22).

Navedene burne društveno-političke prilike u Splitu te snažne i korjenite promjene u jezičnome smislu ostavile su trag i u repertoaru osobnih imena u drugoj polovici 19. stoljeća.

1.2. Sastav i struktura splitskoga stanovništva u 19. stoljeću

U 19. stoljeću Split je obuhvaćao Grad, tj. područje omeđeno srednjovjekovnim bedemima, te pučka predgrađa ili težačke varoši Veli Varoš, Lučac, Dobri i Manuš. U Gradu su obitavali plemići i građani (ponajviše obrtnici, trgovci i činovnici)⁷, a predgrađa su, uz većinsko težačko stanovništvo, naseljavali i obrtnici, pomorci te ribari.

U predgrađima su živjele čak dvije trećine ukupnoga broja stanovnika, ali to stanovništvo nije imalo gotovo nikakvu ulogu u razvitku i životu grada sve do kraja 19. stoljeća. Stanovnici predgrađa nisu bili priznati ni kao građani ni kao pučani. Primjerice, sredinom stoljeća, kada je broj stanovnika Splita iznosio otprilike 11 000, samo je 4000 otpadalo na sam Grad, a ostatak na predgrađa, ponajviše na Veli Varoš (4000), zatim Lučac (2000) te najmanjim dijelom na Manuš (350) i Dobri (500).

Sastav i struktura stanovništva Splita 1832. godine vjerno se može rekonstruirati na temelju podataka iz Zemljišnika splitske općine. Prema tim podatcima u Splitu su dominirali težaci (54 %) i obrtnici (28 %), dok su ostatak činili znatno malobrojniji pripadnici plemstva, građanstva i svećenstva (Kuzmanić 2008: 18).

Bezić-Božanić (1988: 70–85) na temelju podataka iz matičnih knjiga zaključuje da je u 19. stoljeću u Splitu živio znatan broj doseljenika iz okolnih naselja i raznih krajeva Dalmacije (Vranjic, Kaštela, Trogir, Čiovo, Sinj, Drniš, Poljica, Omiš, Imotski, Makarska, Šolta, Brač, Hvar, Vis, Korčula, Dubrovnik, Boka kotorska, Šibenik, Zadar...). Po brojnosti slijede doseljenici iz Italije, zatim iz Austrije, a u manjoj mjeri i iz drugih europskih zemalja (Grčke, Češke, Mađarske i Francuske). Uglavnom je riječ o činovnicima, obrtnicima, pomorcima i vojnicima. Brojčano najzastupljeniji Talijani dolazili su iz raznih dijelova Italije, a mnogi su od njih u Splitu sklapali brakove i s domaćim stanovništvom i međusobno, pa su mnoga talijanska prezimena ostvarila veći ili manji kontinuitet pojavnosti u Splitu, a neka su se očuvala sve do danas.

⁷ Iako je obrt bio uglavnom u rukama Splićana ili stanovnika splitske okolice, autonomaška je općina olako izdavala dozvole strancima, posebice Talijanima, kako bi dobila potrebnu većinu na općinskim i saborskim izborima. Stranci su u Splitu bili kvalificirana radna snaga te su bili zaposleni uglavnom u državnim ustanovama (pošti, poreznome uredu, lučkoj kapetaniji, carinarnici, financijskoj službi, katastru itd.) (Obad 1984: 10). S druge strane, prosvjetni radnici, odvjetnici, notari i liječnici bili su mahom Splićani ili doseljenici iz ostalih krajeva Dalmacije (Bezić-Božanić 1984: 143).

Prema podacima koje navodi Klempić (2004: 81), 1880. godine Split je imao 14 513, a 1900. godine 18 547 stanovnika. Međutim, iako je bio prvi dalmatinski grad koji je već sredinom 19. stoljeća imao više od 10 000 stanovnika, u kulturno-me pogledu nije prednjačio pred ostalim dijelom Dalmacije. Primjerice, 1880. godine u Splitu je još uvijek bilo čak 90 % nepismenoga pučanstva (Ganza-Aras 1984: 177), a stanje se počelo poboljšavati tek na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće.

Nadalje, problem broja Talijana u Splitu u drugoj polovici 19. stoljeća dugo je bio predmetom brojnih rasprava s obzirom na to da je služio kao glavni argument neuvođenju hrvatskoga jezika u splitske škole. Za popisa stanovništva 1880. godine u Splitu se 5280 stanovnika izjasnilo Talijanima, a 8628 Hrvatima. Istraživanja su pokazala da je takav omjer nerealan zbog toga što su se Talijanima izjašnjavali nacionalno neosvijesteni stanovnici. Naime, deset godina poslije, nakon pobjede Narodne stranke, u Splitu se Talijanima izjasnilo samo 1969 građana, a 1900. godine bilo ih je samo 1049 unatoč porastu broja stanovnika.⁸ Pohrvaćenjem splitske općine te općenito podizanjem nacionalne svijesti, koncem stoljeća sve je više učitelja izvodilo nastavu na hrvatskome jeziku, što je svakako pridonijelo povećanju broja školske djece te, u konačnici, porastu razine pismenosti stanovništva koncem 19. i početkom 20. stoljeća.

2. Pristup analizi osobnih imena

Sustav je osobnih imena donekle fleksibilan te promjenjiv u vremenu, odnosno u različitim društveno-povijesnim okolnostima. U osobnoimenski korpus ne prestano ulaze nova imena. Neka otprije postojeća izlaze iz uporabe, a dio njih nakon nekoga vremena ponovno oživljava.

Odgovarajući na pitanje zašto su neka imena učestalija u jednome razdoblju, a u drugome ih gotovo nema, Caffarelli (1996: 230) navodi tri potencijalna razloga za to: 1) osobno se ime, zbog velike učestalosti i raširenosti, počne povezivati s nižim društvenim slojevima, 2) imenska entropija dovodi do gubitka temeljne distinktivne funkcije imena, 3) neko se ime s vremenom počne doživljavati staromodnim.

U hrvatskoj su antroponomastici mnogo češća istraživanja imena manjih nego istraživanja imena većih naselja.⁹ Iako je splitska povijest detaljno istražena, kao i dio povijesne antroponimije, Split je i dalje plodno tlo za antroponomastička istraživanja. Na primjeru gradske sredine moguće je, uz ostalo, izvesti i zaključke so-

⁸ Detaljnije vidjeti u Ganza-Aras (1984: 180).

⁹ Takvo se stanje može tumačiti činjenicom da je antroponimija manjih sredina potpuno neistražena, pa onomastička istraživanja rasvjetljavaju ujedno i njihove povijesne aspekte, uz primarnu funkciju očuvanja antroponimijskoga fonda od zaborava. U takvim je istraživanjima olakotna okolnost znatno manji obim korpusa.

cioonomastičke prirode (Caffarelli 1996: 16–17) s obzirom na sastav i imovinsko stanje gradskoga stanovništva (Split su npr. naseljavali siromašni pučani i težaci, građani te bogati zemljoposjednici i plemići).

Uz kvantitativnu i kvalitativnu analizu korpusa splitskih osobnih imena, provest ćemo i komparativnu analizu uspoređujući prikupljeni fond osobnih imena triju manjih vremenskih odsječaka: prvi je odsječak razdoblje neposredno prije početka preporodnih zbivanja (1840. – 1851.), drugi pripada ključnomu razdoblju preporodnoga pokreta (1867. – 1879.), dok treći odsječak pripada razdoblju nakon preporodnoga pokreta u Splitu (1888. – 1897.). Polazeći od činjenice da su imena svjedoci kulture te nepogrešivi odrazi vremena i prostora u kojemu se pojavljuju, mijenjaju ili nestaju iz uporabe, promatrat ćemo fond osobnih imena kroz prizmu vrlo intenzivnih promjena društveno-političkih okolnosti u Splitu tijekom druge polovice 19. stoljeća ne zanemarujući pritom ni usporedbu prikupljenoga korpusa s dostupnim popisima osobnih imena iz prethodnih stoljeća.

3. Analiza korpusa osobnih imena

3.1. Osobnoimenska vrela

Unatoč činjenici da matične knjige krštenih sadržavaju i podatke o djeци čiji su roditelji samo privremeno boravili u Splitu, one su najvažnija vrela za antroponomastička proučavanja (Muljačić 1963: 115), pa se zato ovo istraživanje temelji upravo na toj arhivskoj građi. Kao vrela osobnoimenskih podataka poslužile su nam matične knjige krštenih (u daljnjemu tekstu MKK) sljedećih župa: Sv. Petar (1840. – 1850.), Sv. Križ (1847. – 1851.; 1869. – 1872.; 1875. – 1878.; 1889. – 1891.) i Sv. Dujam (1867. – 1871.; 1871. – 1875.; 1875. – 1879.; 1888. – 1897.).

Sve navedene matice vođene su na talijanskome jeziku, što znači da su osobna imena zapisivana u talijanskim/talijaniziranim likovima, dok su prezimena bilježena u skladu s grafofonološkim sustavom talijanskoga jezika.

3.2. Najučestalija osobna imena

Radi dobivanja što reprezentativnijega uzorka za ovo istraživanje, iz navedenih matica krštenih ispisano je više od 5000 upisa krštene djece. U tablicama koje slijede donosi se prikaz najučestalijih osobnih imena i njihova postotnog udjela u ukupnome korpusu u trima izdvojenim vremenskim odsječcima.

1840. – 1851.	1867. – 1879.	1888. – 1897.
Maria (24 %)	Maria (19,4 %)	Maria (16 %)
Giovanna (8,4 %)	Giovanna (8,9 %)	Anna (8,4 %)
Antonia (7,2 %)	Antonia (8,3 %)	Antonia (6,8 %)
Anna (6,8 %)	Anna (6,2 %)	Caterina (5,3 %)
Caterina (5 %)	Caterina (4,8 %)	Giovanna (4,8 %)
Maddalena (4,2 %)	Francesca (3,5 %)	Angiola (3,2 %)
Domenica (3,7 %)	Lucia (2,5 %)	Giuseppa (2,8 %)
Mattea (3 %)	Vincenza (2,5 %)	Vincenza (2,7 %)
Vincenza (2,7 %)	Domenica (2,3 %)	Maddalena (2 %)

Tablica 1. Najučestalija ženska osobna imena

1840. – 1851.	1867. – 1879.	1888. – 1897.
Antonio (12,6 %)	Antonio (14,2 %)	Antonio (13 %)
Marino (11 %)	Giovanni (10,4 %)	Giovanni (10 %)
Giovanni (10,3 %)	Francesco (5,2 %)	Giuseppe (8,3 %)
Matteo (5,3 %)	Doimo (4,8 %)	Marino (3,9 %)
Doimo (4,7 %)	Giuseppe (4,4 %)	Pietro (3,7 %)
Giuseppe (4,7 %)	Marino (4 %)	Nicolò (2,5 %)
Pietro (4,7 %)	Pietro (3,4 %)	Francesco (2,4 %)
Francesco (3,6 %)	Matteo (3 %)	Vincenzo (2,2 %)
Vincenzo (3,3 %)	Luigi (2,7 %)	Doimo (2 %)

Tablica 2. Najučestalija muška osobna imena

Iz tablica jasno proizlazi da su najučestalija muška i ženska osobna imena beziznimno kršćanskoga podrijetla. Riječ je o imenima koja pripadaju vrlo raširenim svetačkim kultovima na ovome prostoru. Pritom je zanimljivo primijetiti da se ime *Doimo*, kao ime zaštitnika grada Splita, u promatranim vremenskim odsječcima 19. stoljeća ne pojavljuje visoko u tablici najučestalijih osobnih imena (u postotcima od 2 % do 4,8 %). Kada se govori o običaju nadijevanja imena prema lokalnome patronu, u nekim antroponomastičkim studijama ističe se da su rijetki slučajevi u kojima je ono znatno učestalije u odnosu na nacionalni prosjek.¹⁰ Naše

¹⁰ Istražujući učestalost imena lokalnih svetaca zaštitnika u nekim gradovima Italije, Caffarelli (1996: 166) zaključuje kako je vrlo rijedak slučaj da ta imena budu znatno učestalija na lokalnoj u odnosu na nacionalnu razinu. Među izuzetcima navodi grad Palermo (u kojemu je ime zaštitnice sv. Rozalije na drugome, odnosno na trećemu mjestu po učestalosti u razdoblju od 1941. – 1993.), zatim Napulj, Bari i Padovu.

istraživanje pokazuje da su djeca rođena na blagdan sv. Dujma u Splitu relativno često dobivala ime *Doimo*, odnosno *Doima*. S druge strane, ime suzaštitnika Splita, svetoga Arnira, nalazi se među rijetkim kršćanskim imenima – sa samo jednim ili dvama nositeljima u analiziranim vremenskim odsječcima.¹¹

Kao čvrsta konstanta pojavljuju se osobna imena *Maria* i *Antonio*, koja u stopu prati osobno ime *Giovanni*. Iz postotaka najučestalijega muškoga i ženskoga osobnog imena jasno proizlazi snažna tradicija šovanja svetoga Antuna¹² i Bogorodice.

Analiza osobnih imena iz matičnih knjiga potkraj 16. i u prvih trideset godina 17. stoljeća pokazala je da je u tome razdoblju najučestalije bilo muško osobno ime *Pietro* sa 131 nositeljem,¹³ dok je ime *Antonio* imalo samo 32 nositelja. Što se tiče ženskih osobnih imena, u prvih trideset godina 17. stoljeća najučestalije je bilo ime *Margherita* (189), dok je ime *Maria* u tome razdoblju imalo samo 5 nositeljica (Bajić-Žarko 1986: 31–32). Iz popisā splitskih antroponima potvrđenih u 18. stoljeću – koje nalazimo u radovima A. Duplančića (1996) i D. Božić-Bužančić (1974)¹⁴ – proizlazi da je najučestalije žensko osobno ime u tome stoljeću bilo *Caterina*, dok je ime *Maria* bilo jednako rijetko kao i početkom 17. stoljeća imajući samo nekoliko nositeljica. S druge strane, tadašnje najučestalije muško osobno ime bilo je *Giovanni/Zuanne*, a iza njega *Antonio*. Na temelju dostupnih podataka može se stoga zaključiti da je osobno ime *Maria* upravo u 19. stoljeću doživjelo svoj vrhunac¹⁵, dok popularnost osobnoga imena *Antonio* očigledno počinje rasti

¹¹ Sv. Arnir postao je splitskim nadbiskupom 1175. godine, a 1180. godine kamenovan je u klanu južno od sela Dubrava u Poljicima nakon spora s Kačićima zbog granica crkvenoga imanja koje se nalazilo na razmeđu posjeda splitske i omiške komune. Tijelo mu je preneseno u ženski samostan sv. Benedikta u Splitu, a na mjestu njegove pogibije sagrađena je crkva. Nadbiskup je Arnir već u vrijeme Marka Marulića bio šovan kao svetac. Međutim, njegovo šovanje nije ostalo samo na lokalnoj razini – papa Sixto V. proglasio ga je svetcem te je dao naslikati njegov lik u crkvi sv. Jerolima u Rimu. Godine 1690. Sveta kongregacija obreda odobrila je lekcije i himne koje se čitaju u splitskim crkvama na blagdan sv. Arnira (više vidjeti u Novak 1978, I: 104–111).

¹² Kult šovanja sv. Antuna Padovanskoga, koji se razvio u 13. stoljeću, brzo se proširio na istočnu obalu Jadrana. Ime *Antonius* prvi je put u Splitu zabilježeno u 14. stoljeću (Marasović-Alujević 2012: 34).

¹³ I u srednjovjekovnome Splitu najučestalije muško osobno ime bilo je *Petar*. Kult sv. Petra bio je tada vrlo raširen na širem splitskom području, gdje je tomu svetcu bilo posvećeno čak 15 crkava (Marasović-Alujević 2012: 33).

¹⁴ Navedeni se radovi temelje na osobnoimenskoj građi iz anagrafa, a ne iz matičnih knjiga koje su najvjerodostojniji izvor za analizu učestalosti osobnih imena u pojedinome razdoblju.

¹⁵ Prateći pojavnost kršćanskih imena u srednjem vijeku, Marasović-Alujević (2012: 31) utvrđuje kako se popularnost pojedinih svetaca u Splitu, koja se reflektira u broju crkava njima posvećenim, u stanovitoj mjeri potvrđuje i u učestalosti pojedinih kršćanskih imena. Međutim, u srednjovjekovnome Splitu *Maria* je jedino ime koje po svojoj učestalosti u antroponimijskome fondu ne korespondira s raširenošću marijanskoga kulta, o kojemu svjedoči čitav niz crkava na širem splitskom području. Tu pojavu potvrđuje u svojem istraživanju i Caffarelli (1996: 39) zaključujući

u drugoj polovici 17. stoljeća, u 18. stoljeću ono je na drugome mjestu po učestalosti, a tek tijekom 19. stoljeća postaje najučestalije muško osobno ime koje se nadijeva krštenima.

Promotrimo li učestalost ostalih imena u tablici, možemo zapaziti da su od ženskih osobnih imena, nakon imena *Maria*, učestalija imena *Anna*, *Antonia*, *Giovanna* i *Caterina*. Ako navedene podatke usporedimo s podacima kojima raspolažemo za 18. stoljeće, zapaža se sljedeće: za razliku od osobnoga imena *Anna* (koje se i tijekom 18. stoljeća nalazilo među pet najučestalijih ženskih osobnih imena) te imena *Caterina* (koje je tada kotiralo kao najučestalije), imena *Antonia* i *Giovanna* nalazila su se znatno niže na ljestvici učestalosti. Mogući uzrok tomu jest nekadašnje izbjegavanje izvođenja ženskih osobnih imena od muških, odnosno uvriježeni običaj da se ženskoj djeci nadijevaju isključivo imena svetica/mučenica, a takvih je bilo znatno manje od imena svetaca/mučenika (Varga 1987: 177).

Od muških osobnih imena koja su kontinuirano prisutna među učestalim i nešto manje učestalim imenima nalazimo imena *Giovanni*, *Giuseppe*, *Marino*, *Pietro* i *Francesco*. Zanimljiv je podatak da osobno ime *Marino* u dostupnim popisima splitskih antroponima iz 16., 17. i 18. stoljeća nalazimo vrlo rijetko te da mu popularnost raste u 19. stoljeću.

Iako istraživanja antroponimije nekih gradova pokazuju znatnije promjene u osobnoimenskome korpusu dviju uzastopnih generacija (Muljačić 1963: 117), splitski osobnoimenski sustav, unatoč nekim promjenama u osobnoimenskome repertoaru 19. stoljeća (o kojima će biti govora u okviru rijetkih osobnih imena), dokazom je da su tradicionalna načela nadijevanja osobnih imena i dalje čvrsto ukorijenjena. Fond učestalih imena koji reflektira tendenciju očuvanja tradicije suprotstavlja se tendenciji k inovacijama koja se počinje pojavljivati i postupno jačati u drugoj polovici 19. stoljeća.

3.2.1. Tradicionalna načela nadijevanja osobnoga imena

Fond najučestalijih osobnih imena prikupljenih u okviru ovoga istraživanja, kao i fondovi osobnih imena iz prethodnih stoljeća, jasan su pokazatelj konzervativnosti u nadijevanju osobnih imena koja proizlazi iz njihova nadijevanja prema dvama tradicionalnim načelima – kalendarskome i nasljednome (usp. Čilaš Šimpraga 2011: 341–342).¹⁶

kako je ime *Maria* u svim katoličkim zemljama u srednjemu vijeku bilo iznimno rijetko. Može se reći da je ime *Maria* bila neka vrsta tabu-imenâ sve do protureformacije (Frančić 2002: 81).

¹⁶ Još u 4. stoljeću, u jednoj od svojih homilija, sveti Ivan Zlatousti upućivao je roditelje da umjesto imena predaka ili slavniâ ličnosti svojoj djeci daju imena ljudi koji su se istaknuli svojom vjerom i svetošću (Tagliavini 1978, I: X). S druge strane, načelo nasljeđivanja osobnoga imena također ima stoljetnu tradiciju u mnogim kulturama. Primjerice, u židovskoj tradiciji ime se nasljeđuje da bi se osigurala besmrtnost dotične obitelji, a kod Eskima osobno se ime prenosi na po-

S obzirom na to da naše proučavanje nije bilo genealoške prirode, nasljedno načelo mogli smo uočiti jedino onda kada bi dijete naslijedilo ime oca ili majke. Ipak, poznato je da su djeca najčešće dobivala imena svojih djedova i baka – prvo je dijete obično dobivalo ime djeda ili bake po ocu, a drugo dijete ime djeda ili bake po majci (Bezić-Božanić 1984: 170). Kao zanimljiv primjer nasljeđivanja imena po ocu možemo navesti imena trojice braće iz obitelji Ilić¹⁷ koja su zabilježena u matici sv. Dujma (1888. – 1897.): *Giovanni Nicolò*, *Giovanni Pietro* i *Giovanni Alberto* sinovi su *Giovannija Domenica*.

Nadalje, uočili smo da se razmjerno često kao jedna od sastavnica dvostrukoga ili višestrukoga osobnog imena nadijevalo ime kuma, svjedoka na krštenju. U Splitu je nadijevanje imena po kumovima bilo učestalije među pripadnicima viših društvenih slojeva koji su za kumove uglavnom birali gradske uglednike. Ipak, slična se pojava početkom osamdesetih godina 19. stoljeća bilježi i u Velome Varošu, kada se u više navrata kao krsni kum pojavljuje Antun Bajamonti. Međutim, taj izolirani slučaj tumači se kao politički potez u borbi autonomaške stranke za opstanak. Naime, riječ je o očitome pokušaju autonomaša da se kumstvom povežu s iznimno brojnim slojem težaka i obrtnika te da na taj način osiguraju glasove na izborima za svoju stranku. U posljednjemu desetljeću 19. stoljeća takva kumstva više ne nalazimo u maticama krštenih (Bezić-Božanić 1984: 143; Obad 1984: 12).

Nadijevanje imena prema kalendarskome načelu očituje se u izboru imena svetca na čiji se blagdan/spomendan dijete rodilo (ili se rodilo nekoliko dana prije, odnosno poslije svetčeva blagdana/spomendana), a svetac po kojemu je dijete dobilo ime smatrao se njegovim zaštitnikom. S druge strane, i svećenici su kanonskim pravom bili obvezani da pri činu krštenja, makar kao drugu sastavnicu dvostrukoga imena, djetetu nadjenu ime kršćanskoga podrijetla (Tagliavini 1978: IX–X).

Među osobnim imenima nadjevenim prema kalendarskome načelu, sukladno datumu rođenja ili krštenja, dominira ime *Antonio* koje su vrlo često dobivali dječaci rođeni ili kršteni sredinom lipnja (blagdan je sv. Antuna 13. lipnja), a s velikom učestalošću pojavljuju se i imena nadjevena po drugim svetcima čiji su kultovi bili rašireni na ovome području. Ženska djeca rođena na dan ili nekoliko dana prije/poslije 25. studenoga (blagdan sv. Katarine) često dobivaju ime *Cateri-*

tomke da bi se izbjegla sudbina vječnoga lutanja preminuloga pretka. U irskoj tradiciji nužno je da predak čije se osobno ime nasljeđuje više nije među živima jer bi mu to moglo skratiti život (Caffarelli 1996: 172–173). Prema tradicionalnim vjerovanjima u Estoniji, nasljeđivanjem osobnoga imena djeda ili bake, dijete nasljeđuje istovremeno i sve njihove vrline. Uvriježeno je također i vjerovanje da nasljeđivanje imena oca ili majke djetetu osigurava dug život (Hussar 2009: 521).

¹⁷ Riječ je o pripadnicima ugledne građanske obitelji među kojima nalazimo liječnike, trgovce, odvjetnike i posjednike te članove Općinske uprave. Više vidjeti u Kuzmanić (2008: 129).

na, nerijetko kao jednu od sastavnica dvostrukoga imena. Tako smo, primjerice, u MKK Sv. Križ 1869. – 1872. uočili dvostruka imena *Caterina Filomena* (rođ. 25. 11.), *Caterina Clementina* (rođ. 23. 11.), *Maria Caterina* (rođ. 25. 11.), *Andriana Caterina* (rođ. 24. 11.). U potonjemu su primjeru obje sastavnice dvostrukoga imena nadjevene prema kalendarskome načelu (blagdan je sv. Andrije 30. studenoga). Isti je slučaj (vođenje kalendarskim načelom pri izboru obiju sastavnica dvostrukoga imena) u primjerima *Vincenzo Fabiano* (rođ. 19. 1.), *Fabiano Vincenzo* (rođ. 20. 1.) – blagdan je sv. Fabijana 20. siječnja, a sv. Vinka mučenika 22. siječnja. Spomenimo i vrlo često ime *Doimo*, koje se također nadijevalo i kao jedna od sastavnica dvostrukoga imena onoj djeci koja su rođena oko blagdana splitskoga svetca zaštitnika (7. svibnja): *Doimo Spiridione* (rođ. 7. 5.), *Doimo Marco* (rođ. 6. 5.), *Vincenzo Doimo* (rođ. 3. 5.), *Marino Doimo* (rođ. 5. 5.).

3.3. Rijetka osobna imena

U skupinu rijetkih osobnih imena uvrstili smo ona imena koja su u korpusu zastupljena s udjelom do 2 %. Upravo su takva osobna imena vrlo zanimljiva za antroponomastička proučavanja jer su potencijalni početak neke nove tradicije (Muljačić 1963: 119). U ovoj skupini imena bilježimo znakovite promjene u drugoj polovici 19. stoljeća, kada se imenska raznolikost povećava narodnim imenima i novim imenima stranoga podrijetla.

3.3.1. Narodna imena

Vrlo važna promjena u fondu osobnih imena jest pojava narodnih imena koja su od Tridentskoga koncila pa sve do 19. stoljeća tek rijetke iznimke u splitskim matičnim knjigama krštenih. Primjerice, među imenima s kraja 16. i početka 17. stoljeća samo je nekoliko narodnih (koja imaju jednoga ili dva nositelja), a to su: *Cvjetko*, *Dobrica*, *Mladin*, *Rade*, *Milica* i *Cvita* (Bajić-Žarko 1986: 31–32). Uvidom u matične knjige krštenih Župe Sv. Križa i Župe sv. Petra u razdoblju od 1840. do 1851. uočili smo samo jedno žensko narodno ime (*Vjekoslava*).

Razdoblje od konca šezdesetih do početka osamdesetih godina 19. stoljeća jest prekretnica, odnosno uvertira u nadolazeću pobjedu Narodne stranke u Splitu, a to se odrazilo i na osobnoimenski korpus. Naime, kao što smo već naveli, godine 1867. u najvećemu je dijelu Dalmacije pobijedila Narodna stranka, a Split je tada (uz Zadar i Trogir), još uvijek odolijevao. U tome razdoblju dolazi do postupnoga povećanja broja narodnih imena, što možemo promatrati kao odraz rastućih tendencija k rušenju autonomaške prevlasti, odnosno kao odraz buđenja nacionalne svijesti.

Koncem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina 19. stoljeća zabilježili smo 43 nositelja narodnih imena, a u posljednjemu desetljeću toga stoljeća narodno je ime dobilo 200 novokrštene djece.

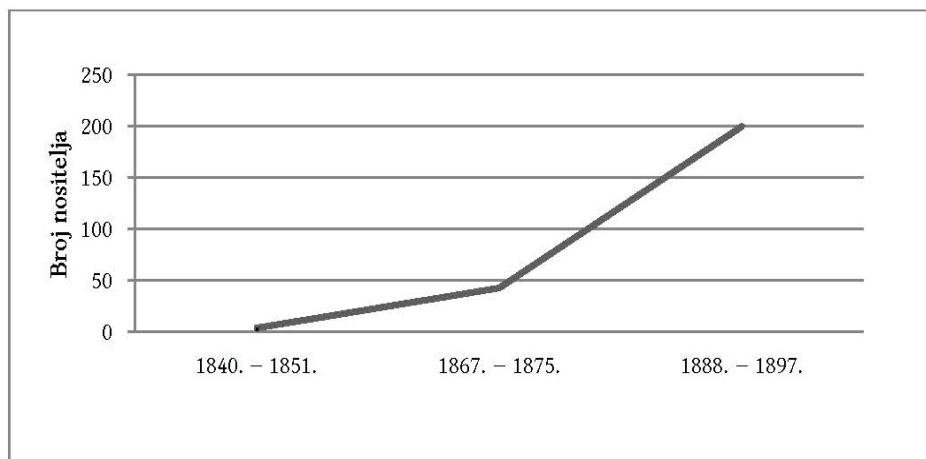
Poredak je muških narodnih imena prema broju nositelja od 1867. do 1897. sljedeći:

Vjekoslav (16), *Ljubimir* (10), *Miljenko* (8), *Vladimir* (7), *Dušan* (7), *Milan* (7), *Zvonimir* (7), *Ljubimir* (6), *Mirko* (6), *Dragutin* (5), *Miloš* (5), *Krunoslav* (5), *Ljubko* (4), *Krešimir* (3), *Mladin* (3), *Radoslav* (3), *Slavko* (3), *Branko* (2), *Kažimir* (2), *Stanislav* (2), *Većeslav* (2), *Vitomir* (2), *Cvitko* (1), *Berislav* (1), *Križan* (1), *Kruno* (1), *Bogomir* (1), *Ljubko* (1), *Ljuboslav* (1), *Milodar* (1), *Milovan* (1), *Radovan* (1), *Slavoljub* (1), *Tomislav* (1), *Uroš* (1), *Žarko* (1), *Živko* (1).

Poredak ženskih narodnih imena prema ukupnome broju nositeljica u istome je razdoblju ovakav:

Milica (19), *Danica* (15), *Ljubica* (14), *Zorka* (10), *Dobrila* (9), *Vjekoslava* (8), *Milka* (5), *Slavka* (4), *Zora* (4), *Zorica* (3), *Nediljka* (3), *Milena* (2), *Stanislava* (2), *Častislava* (1), *Divka* (1), *Doroslava* (1), *Dragica* (1), *Dušica* (1), *Ljudmila* (1), *Mladinka* (1), *Radoslava* (1), *Smiljana* (1), *Vjera* (1).

Iako udio narodnih imena u ukupnome imenskom fondu u posljednjemu desetljeću 19. stoljeća iznosi samo 9,5 %, riječ je o vrlo važnoj sastavnici osobnoimenskoga fonda s obzirom na činjenicu da u prvoj polovici toga stoljeća narodna imena gotovo uopće ne nalazimo u maticama krštenih, što se zorno može vidjeti na sljedećemu grafikonu:

Grafikon 1. Kretanje broja nositelja narodnih imena u Splitu od 1840. do 1897.

3.3.2. Pomodna imena

Ostala rijetka imena koja nalazimo u korpusu jesu netradicionalna kršćanska imena, imena povijesnih ličnosti, imena koja se vezuju uz književnu tradiciju te neka ideologizirana imena. Sve navedene skupine imena možemo obuhvatiti terminom *pomodna imena*. Putanec (1976: X) pomodna imena definira kao ona imena koja se s vremena na vrijeme pojavljuju u nekome društvu, a mogu biti i idioglotnoga i aloglotnoga podrijetla. Takva se imena u određenome trenutku percipiraju kao lijepa ili poželjna jer ih nose neke slavne osobe ili se pak susreću u beletristici. U pomodna se imena mogu ubrojiti i tzv. ideologizirana imena¹⁸, tj. imena odabrana kao plod određene političke ideologije koju netko zastupa. Pomodna su imena u osobnoimenski fond Splita unijele doseljeničke obitelji, ponajviše iz Italije te u manjoj mjeri s njemačkoga govornog područja. Njih je potom počelo nadijevati i domaće stanovništvo, točnije neki od pripadnika građanskoga i plemićkoga sloja.

Kao primjere netradicionalnih kršćanskih imena navodimo žensko osobno ime *Agrippina*¹⁹ (vrlo učestalo ime na Siciliji gdje je razvijen kult sv. Agrippine mučenice, zaštitnice grada Minea), muška osobna imena *Celso* (< lat. *Celsus*²⁰, ime svetca i mučenika čije se glavno svetište nalazi u Milanu), *Romeo* (< lat. *Romaeus*)²¹, *Gemma* (< lat. *Gemma*)²² i *Ercolano* (< lat. *Herculanus*)²³. Osim osobnih imena latinskoga podrijetla, u ovoj su skupini brojna i osobna imena germanskoga podrijetla, učestalost kojih je u porastu u drugoj polovici stoljeća, pri-

¹⁸ Šimunović (2009: 85–86) navodi primjere ideologiziranih hrvatskih imena nakon Drugoga svjetskog rata koja su proizašla iz jugoslavensko-unitarističkih i komunističko-boljševičkih ideja (npr. *Lenjin*, *Staljin*, *Sovjetka*, *Volga*, *Sutjeska*).

¹⁹ Napominjemo da u tekstu donosimo samo osobnoimenske potvrde, a u bilješkama cjelovitu antroponimijsku formulu s etimologijom i podatcima o izvoru. *Agrippina Osvaldini* (MKK Sv. Križ, 1889. – 1891.). Nekoliko je mogućih tumačenja etimologije imena *Agrippino/Agrippina*. Prema jednome tumačenju riječ je o složenici od grč. *āgra* 'uhvatiti' i *poūs* 'stopalo'. To se ime nadijevalo djeći rođenoj na zadak (Burgio 1992: 28–29). Usp. De Felice (1982: 268).

²⁰ *Celso Chiergo* (MKK Sv. Dujam, 1888. – 1897.). Kognomen *Celsus* (< lat. *celsus* 'visok, uzvišen') bio je vrlo čest u klasičnome rimskom razdoblju, a tek je poslije postao osobno ime (Tagliavini 1978, I: 379).

²¹ *Romeo Valle* (MKK Sv. Križ 1889. – 1891.). Unatoč kultu istoimenoga svetca – španjolskoga redovnika iz 13. stoljeća, poglavara dominikanskoga samostana u Lyonu i Bordeauxu – navedeno ime svoju popularnost duguje Shakespeareovu liku iz tragedije *Romeo i Julija*.

²² *Gemma Katalinić* (MKK Sv. Dujam 1867. – 1871.). U talijanskome gradu Lucca štuje se sveta Gemma Galgani. Žensko osobno ime *Gemma* bilo je vrlo rašireno u Italiji još od 13. stoljeća, a nastalo je od latinske riječi *gemma* u značenju 'dragi kamen' (Tagliavini 1978, II: 121–122).

²³ *Ercolano Brajković* (MKK Sv. Dujam 1888. – 1897.). Ime *Ercolano* nastalo je od lat. pridjeva *Herculanus* 'posvećen Herkulu'. Katolička crkva ima sedam svetaca i jednoga blaženika koji nose navedeno ime (Tagliavini 1978, II.: 263–264).

mjerice *Roberto* (< njem. *Hrodebert*)²⁴, *Ugo* (< njem. *Hugo*)²⁵, *Vilibaldo* (< njem. *Willibald*)²⁶, *Walter* (< njem. *Walthari*)²⁷, *Hilda/Elda* (< njem. *Hildegard*)²⁸, *Erminia* (< njem. *Ermengarda*)²⁹, *Ermenegilda* (< njem. *Ermingild*)³⁰.

Među rijetkim pomodnim imenima nalazimo imena povijesnih личности (npr. *Annibale* < lat. *Hannibal*³¹, *Cesare* < lat. *Caesar*³², *Napoleone*³³) te imena veza-

²⁴ *Roberto Bego*, *Roberto Kalašić* (MKK Sv. Dujam 1888. – 1897.). Izvorno germansko ime *Hrodebert* složeno je od dvaju elemenata, od *hroth* u značenju 'slava' i od *berht* u značenju 'blistav' (Tagliavini 1978, I: 184).

²⁵ *Ugo Zamparini* (MKK Sv. Dujam 1888. – 1897.). *Hugo* je ime više svetaca, jedan je od njih sveti Hugo, biskup iz Grenobla. Germansko ime *Hugo* skraćeni je oblik složenog imena *Hugibald* ili *Hugubert*. Element *Hugu-* odnosno *Hugi-* u značenju 'pamet, razum' vrlo se često susreće kao prvi element u osobnim imenima germanskoga podrijetla (Tagliavini 1978, I: 101–102).

²⁶ *Vilibaldo Župa* (MKK Sv. Dujam 1888. – 1897.). Ime *Vilibald* složeno je od starovisokonjemačkih riječi *willio* 'volja' te *bald* 'hrabar'. Sveti Vilibald bio je biskup u Eichstättu, a spomendan mu je 7. srpnja (Jarm 1996: 117).

²⁷ *Gualter Bavčević*, *Gualter Klemenčić* (MKK Sv. Dujam 1888. – 1897.). Riječ je o talijanskome obliku imena *Gualtiero* koje je župnik u više navrata pogrešno zapisao *Gualter*. Ishodišni oblik ovoga imena germanskoga podrijetla jest *Walthari*, što je složenica od *waltan* 'vladati' i *hari* 'vojska', a blagdan istoimenoga svetca, frizijskoga mučenika, obilježava se 5. lipnja (Tagliavini 1978, I: 182–183).

²⁸ *Hilda Katalinić*, *Elda Kralj* (MKK Sv. Dujam 1888. – 1897.). Riječ je o skraćenom obliku složenoga imena germanskoga podrijetla koje se sastoji od elementa *hild-* u značenju 'bitka' i *gard-* u značenju 'šiba' (Tagliavini 1978, II: 279). Tagliavini navodi dvije svetece istoga imena: svetu Hildu, opaticu (čiji se blagdan slavi 5. ožujka) te svetu Heldu, jednu od dvorskih dama svete Helene, majke cara Konstantina (blagdan se slavi 18. kolovoza).

²⁹ *Erminia Surić* (MKK Sv. Dujam 1867. – 1871.). Iako navodi da se blagdan istoimene svete slavi 26. kolovoza, Tagliavini (1978, II: 279) tvrdi da je navedeno ime svoju popularnost (u Italiji) steklo zahvaljujući Tassovu baroknom epu *Gerusalemme liberata*. Ime tumači kao hipokoristični oblik germanskih osobnih imena *Ermengarda*/*Ermengilda*, u kojima je prvi element *irmin* u značenju 'velik, moćan'.

³⁰ *Ermenegilda Colle* (MKK Sv. Dujam 1867. – 1871.), *Ermenegilda Bolletti* (MKK Sv. Križ 1889. – 1891.). Ime je sastavljeno od ger. elemenata *irmin* 'velik, moćan' i *gild* 'vrijedan'. Svetkovi-na je sv. Hermenegilda mučenika 13. travnja (Tagliavini 1978, I: 115–116).

³¹ *Annibale Bacci* (MKK Sv. Dujam 1888. – 1897.). Ime slavnoga kartaškog vojskovođe u Italiji stječe popularnost u vrijeme renesanse kada ga nose neki slavni Talijani, npr. pjesnik Annibal Caro (Tagliavini 1978, I: 117).

³² *Cesare Paolo Alujević* (MKK Sv. Križ 1889. – 1891.). Iako nekoliko kršćanskih svetaca nosi ime *Cesario* te bi se, u skladu s time, to ime moglo svrstati u skupinu kršćanskih, smatra se da je ime *Cesare* svoju popularnost u Italiji doživjelo upravo zahvaljujući činjenici da ga je nosio slavni rimski konzul (Tagliavini 1978, I: 280).

³³ *Napoleone Nani* (MKK Sv. Dujam 1867. – 1871.). Ime *Napoleone* nejasne je etimologije, a tijekom povijesti pojavljivalo se u raznim varijantama (*Nepoleone*, *Nepolone*, *Nevelone*, *Nevolone*, *Novollone*, *Nevolonus*...). Jedno od tumačenja navedeno ime dovodi u vezu s germanskim imenom *Nibelungen* (Tagliavini 1978, I: 249–250).

na za književnu tradiciju (npr. *Dante* < tal. *Durante*³⁴, *Omero* < grč. *Homerus*³⁵, *Enea* < lat. *Aeneas*³⁶, *Ifigenia* < lat. *Iphigenia*³⁷, *Cassandra*³⁸ i *Etelka* (< mađ. *Etelka*)³⁹. U ovoj je skupini i nekoliko pomodnih imena germanskoga podrijetla (npr. *Gastone* < njem. *Gastonis*⁴⁰, *Wanda* < njem. *Vandali*⁴¹ i *Evelina* < njem. *Avelin*)⁴².

U drugoj polovici 19. stoljeća uočili smo primjere talijanskih ideologiziranih imena. S obzirom na to da je navedeno razdoblje diljem Europe obilježeno buđenjem nacionalne svijesti, tako je i borba za nacionalno ujedinjenje u Italiji svoj trag ostavila i u fondu osobnih imena. U prilog tomu govore ideologizirana talijanska imena poput *Italo*, *Itala*, *Italia* i *Roma*⁴³ koja se u nekoliko navrata pojavljuju među talijanskim doseljeničkim obiteljima. Ta se imena ponekad nahode i kao druga ili treća sastavnica dvostrukoga ili trostrukoga osobnog imena (npr. *Viola Lorenzina Italia*⁴⁴). Navedena imena nastala su transonimizacijom toponima i bila su vrlo raširena u Italiji za vrijeme *Risorgimenta*, odnosno borbe za oslobođenje i ujedinjenje Italije.⁴⁵

³⁴ *Dante Marić* (MKK Sv. Križ 1889. – 1891.). Talijanski oblik potječe od latinskoga auguralnog imena *Durantis* u značenju 'koji traje' odnosno 'koji trpi' (Tagliavini 1978, I: 43).

³⁵ *Omero Petranić* (MKK Sv. Dujam 1888. – 1897.).

³⁶ U MKK Sv. Dujam 1871. – 1875. upisan je *Enea Vittorio Emanuelle Bonavia*, sin carinskoga službenika. O učestalosti imena mitskoga trojanskog junaka u Italiji v. Tagliavini (1978, II: 25–27).

³⁷ Riječ je o jednome od zanimljivijih upisa MKK Sv. Dujma 1871. – 1875. jer je dotična *Ifigenia Marella* potomak domaće obitelji *Nikolić*. Izvorni oblik imena grčkoga je podrijetla: *Iphighéneia* < *iphi* 'snažno' + *ghéneia* 'nastati' (Tagliavini 1978, II: 307–308).

³⁸ *Cassandra Cindro*, MKK Sv. Dujam 1888. – 1897. Ime bi se moglo tumačiti kao složenica od grč. *andros* 'hrabar' i *kàsis* 'sestra' (Burgio 1992: 101).

³⁹ *Etelka Karaman* (MKK Sv. Dujam 1888. – 1897.). Ime *Etelka* varijanta je imena *Etele*, što je mađarski oblik imena slavnoga hunskog kralja *Atile* (Tagliavini 1982, II: 221–222).

⁴⁰ *Gastone Alberti* (MKK Sv. Dujam 1888. – 1897.). Od više mogućih tumačenja etimologije ovoga imena, Tagliavini (1978, I: 128) priklanja se mišljenju da je ime nastalo od germanskoga oblika *Gastonis* (< ger. **gastiz* 'stranac, gost').

⁴¹ *Wanda Faccini* (MKK Sv. Dujam 1888. – 1897.). Etimologija je imena *Wanda* nejasna. Jedno od tumačenja to ime dovodi u vezu s imenom istočnogermanskoga naroda *Vandali* u osnovi kojega je glagol *wandeln* 'migrirati'. Ime je diljem Europe doživjelo procvat popularnosti u 18. stoljeću (Tagliavini 1978, II: 128–130).

⁴² *Evelina Braidà* (MKK Sv. Dujam 1888. – 1897.). Ime *Evelina* vezuje se ponajprije uz epistolarni roman *Evelina, or the History of a Young-lady's Entrance into the World*. (1778.) engleske autorice F. Burney. Usp. Tagliavini (1982, II: 397–398).

⁴³ *Italo Fortunato Eridano* (MKK Sv. Križ 1869. – 1872.); *Itala Fermina* (MKK Sv. Dujam 1871. – 1875.); *Itala Pia Bellotti* (MKK Sv. Dujam 1875. – 1879.); *Italia Conastrelli*, *Italia Romanutti*, *Roma Ventura* (MKK Sv. Dujam 1888. – 1897.); *Roma Meneghini* (MKK Sv. Križ 1889. – 1891.).

⁴⁴ MKK Župe sv. Dujma 1888. – 1897.

⁴⁵ Usp. Caffarelli (1996: 168) i De Felice (1982: 162). Osim tih imena, De Felice navodi još neka koja su bila svojstvena za Italiju 19. stoljeća. Riječ je o imenima nastalima transonimizacijom prezimena važnih osoba koje su obilježile borbu za ujedinjenje Italije (npr. *Garibaldi*) ili pak transoni-

3.4. Dijastratička distribucija osobnih imena

Za svaki od navedenih vremenskih odsječaka prikupljali smo osobna imena iz Župe Sv. Dujma te barem jedne župe iz predgrađa (Sv. Križ ili Sv. Petar) da bi korpus bio reprezentativan, to jest da bi se mogle ustanoviti eventualne razlike u imenskome fondu ovisno o društvenome sloju kojemu imenovana osoba pripada. U tu svrhu služili smo se u prvome redu podacima koji su zapisivani uz imena roditelja te dostupnom literaturom vezanom za splitsku povijest. U siromašnim predgrađima u više od 90 % slučajeva nalazimo težake (*rustici*), dok u Gradu žive uglavnom pripadnici visokoga i srednjega sloja koji se bave različitim zanimanjima. Uz imena muških osoba u matičnim su knjigama zapisani nazivi ovih zanimanja: trgovac (*negoziante*), ugostitelj (*oste*), drvodjelac (*falegnane*), carinski službenik (*amministratore doganale*), ribar (*pescatore*), nosač (*facchino*), kamenoklesar (*scalpellino*), tiskar (*tipografo*), pisar (*cancelliere*), profesor (*professore*), liječnik (*dottore*). Uz imena ženskih osoba najčešće je zabilježeno kućanica (*casalinga*) ili građanka (*civile*).

Diskutirajući o dijastratičkoj analizi osobnih imena u Rimu, Caffarelli (1996: 260–266) navodi da se na temelju usporedbe podataka iz matica krštenih u bogatijim gradskim četvrtima s onima iz siromašnijih može utvrditi postoji li ovisnost između društvene klase i nadjevenoga imena. Autor uočava da su početkom 20. stoljeća neka imena tipična za građanski sloj, a među plemićima znatno su manje zastupljena. Kad je riječ o najučestalijim imenima – *Giuseppe* i *Maria* – ne nalazi razlike ovisne o klasnoj pripadnosti njihovih nositelja. Neka se imena pojavljuju znatno učestalije u plemićkim obiteljima nego među običnim pukom (npr. *Isabella*, *Beatrice*, *Eleonora*, *Laura*, *Alessandro*, *Filippo*, *Giulio*), dok su, s druge strane, među plemstvom neka tradicionalna imena u opadanju (*Rosa*, *Giuseppina*, *Angela*, *Lucia*, *Vincenzo*, *Nicola*, *Michele*), što se pripisuje činjenici da su upravo ta imena vrlo uvriježena među pripadnicima najnižih društvenih slojeva. Osim u repertoaru temeljnih oblika osobnih imena, Caffarelli je uočio i razlike u nadijevanju imena s obzirom na njihovu tvorbenu strukturu – kod nižih društvenih slojeva učestali su hipokoristični oblici imena, dok se među pripadnicima plemićkih obitelji takvi oblici rijetko nalaze.

Imena koja su u okviru ovoga istraživanja svrstana u skupinu najučestalijih, ne pokazuju značajnijih odstupanja u pojavnosti u odnosu na društvene slojeve. Manja odstupanja u broju nositelja ne mogu nas navesti na zaključak o uvjetovanosti izbora imena društvenim statusom imenovatelja.

Jedino ime koje se pojavljuje među učestalim imenima, a kod kojega smo zabilježili znatna odstupanja u pojavnosti u maticama Sv. Križa i Sv. Petra u odno-

mizacijom toponima poput *Cairol*, *Manin*, *Mazzini*, *Trento*, *Trentino*, *Triestino*, *Triestina*, *Voltur* itd.

su na matice Sv. Dujma jest ime *Marino*. To je ime bilo popularno u Splitu još od razdoblja srednjega vijeka (iako, prema podacima kojima raspolazemo, u Splitu nikada nije postojala crkva posvećena sv. Marinu). Potom se, kako smo već naveli, na prijelazu iz 16. u 17. stoljeće navedeno ime pojavljuje razmjerno rijetko, a u 18. stoljeću tek sporadično. U drugoj polovici 19. stoljeća ime *Marino* razmjerno je često, međutim, zapaža se da se ono pojavljuje gotovo isključivo u predgrađima, odnosno da su roditelji djece toga imena zabilježeni u najvećemu broju slučajeva kao težaci. To je ime osobito često u razdoblju između 1840. i 1850. – tada je u prigradskoj Župi sv. Petra na prvome mjestu po učestalosti s 42 nositelja (= 14 %), dok se u istome razdoblju u Župi sv. Dujma ime *Marino* pojavljuje tek kao iznimka. Porast učestalosti imena *Marino* osobito je zanimljiv zbog toga što ime *Antonio*, kako smo već utvrdili, drži čvrst kontinuitet najučestalijega muškog imena u svim ostalim matičnim knjigama iz proučavanoga razdoblja. Prema kraju stoljeća razlika u učestalosti imena *Marino* u predgrađima i u Gradu postaje manja jer njegova pojavnost općenito opada, no i dalje se češće bilježi u maticama velova-roške Župe Sv. Križa.

Najviše različitih osobnih imena ispisali smo iz matica Župe sv. Dujma. Primjerice, u MKK Sv. Križa u razdoblju 1869. – 1872. nalazimo ukupno 56 muških i 50 ženskih imena, dok u MKK Sv. Dujma u razdoblju 1867. – 1871. nalazimo ukupno 72 muška imena i 71 žensko ime, uključujući i poneke varijante temeljnih imena. U maticama s konca stoljeća navedena razlika između Grada i predgrađa postaje gotovo dvostruko veća⁴⁶, što je razvidno iz tablice koja slijedi:

1867. – 1872.				1888. – 1897.			
MKK Sv. Dujam		MKK Sv. Križ		MKK Sv. Dujam		MKK Sv. Križ	
M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
72	71	56	50	137	142	75	74

Tablica 3. Broj osobnih imena po splitskim župama od 1867. do 1872. te od 1888. do 1897.

Kao što smo već naveli, u Gradu su, uz domaće plemićke i građanske obitelji, živjeli mnogobrojni stranci, najvećim dijelom iz Italije i Austrije. Stranci su obogatili fond osobnih imena novim, u dotadašnjemu splitskom osobnoimenskom korpusu nepostojećim, imenima. Potom je, doživljavajući ih znakom prestiža i mode, trend nadijevanja novih imena počelo pratiti i lokalno stanovništvo, ponajprije pripadnici viših društvenih slojeva, a zatim, u znatno manjoj mjeri, i ostali građani.⁴⁷

⁴⁶ Konzervativnost malih, zatvorenih sredina, kao što su bile težačke četvrti u Splitu, ogleda se u običaju da se djeci ne nadijevaju „neobična” imena koja nitko u zajednici ne nosi.

⁴⁷ Nadijevanje stranih imena kao rezultat prestiža i mode zasvjedočeno je još u davnim vre-

Zanimljivo je promotriti u kojim se obiteljima, ako izuzmemo one doseljeničke, pojavljuju pomodna imena. Primjerice, u MKK Župe sv. Dujma 1867. – 1871. zabilježen je *Giulio Cesare Doimo Jellicich* kojemu su majka i otac potomci splitskih obitelji Klarić i Jeličić. U MKK Župe Sv. Križa 1889. – 1891., također kao potomci Splićana, upisani su *Cesare Alujevich* i *Dante Marich*, a u MKK Župe sv. Dujma 1888. – 1897., nalazimo ove antroponimijske formule: *Provino Gjurcich*, *Ercolano Brajkovich*, *Hilda Catalinich*, *Ermenegildo Reich*, *Oscar Descovich*, *Cassandra Cindro* i *Velleda Roje*. U istu je matičnu knjigu muško dijete umirovljenoga pripadnika žandarmerije upisano kao *Vilibaldo II° Župa*.

Iako se u takvim slučajevima može tvrditi da je riječ o pomodarstvu, odnosno o imitaciji stranih, prestižnih modela, ne može se isključiti ni mogućnost da je barem jedan od roditelja stranoga podrijetla, tj. da se možda ipak radi o tradicionalnome nasljednom načelu nadijevanja imena. Naime, na temelju matica utvrđeno je postojanje brojnih mješovitih brakova u kojima je majka bila podrijetlom iz Italije ili, mnogo rjeđe, Austrije, što je mogao biti razlog pojave neuobičajenih imena djece koja nose hrvatska prezimena (usp. npr. neke od antroponimijskih formula: *Omero Petranich*, *Umberto Guina*, *Pillade Petranich*, *Oliva Granich*, *Attilio Marsich*, *Quirina Granich* i *Gualtiero Klemenchich*; Rogošić 2015: 457).

Uočeno je također da se rijetka i neuobičajena imena pojavljuju najčešće u obiteljima pomoraca, trgovačkih putnika i ugostitelja. Riječ je, dakle, o osobama koje su zbog svojega zanimanja često dolazile u kontakt sa strancima čija su osobna imena nadijevale svojemu potomstvu.⁴⁸

S obzirom na to da su nam kao izvor osobnoimenske građe služile crkvene matice, dijastratičke smo razlike uočili i kad je riječ o broju sastavnica krsnoga imena. U načelu bi dijete dobivalo dvostruko osobno ime, što je u skladu s uvriježenim običajem u Katoličkoj crkvi. Međutim, djeca iz plemićkih obitelji ili iz obitelji čiji su roditelji titulirani kao *signori* najčešće su dobivala osobno ime sastavljeno od triju, četiriju, a ponekad i pet sastavnica⁴⁹ (npr. *Giovanni Domenico Zorzi*,

menima. Tako su Gali, primjerice, svoja tradicionalna imena najprije zamijenili imenima latinskih osvajača, a u vrijeme franačke dominacije počeli su nadijevati imena germanskoga podrijetla (Caffarelli 1996: 199).

⁴⁸ Hussar (2009: 520) ukazuje na sličnu situaciju u drugoj polovici 19. stoljeća u Estoniji. Nova su imena ušla u fond osobnih imena preko doseljenih njemačkih obitelji, a potom su služila kao modeli višim slojevima lokalnoga stanovništva te općenito ljudima koji su zbog prirode svojih profesija imali više kontakta sa strancima. U konačnici, preko tih slojeva stanovništva, nova osobna imena doprla su i do najnižih slojeva društvene ljestvice. Teza je potvrđena i u jednome socionomastičkom istraživanju u Francuskoj – pokazalo se da su trgovci i pripadnici drugih profesija koje podrazumijevaju veći kontakt s ljudima najotvoreniji za prihvaćanje inovacija u imenovanju, dok su se najkonzervativnijima u tome pogledu pokazali poljoprivrednici (Besnard i Grange 1993: 281).

⁴⁹ Muljačić (1963: 116) navodi primjer nadijevanja šesterostrukoga osobnog imena 1820. godine u Dubrovniku – *Marra Suncianiza Maria Iuliana Aloysia Ignatia*. Osobe koje su na krštenju dobile višestruko osobno ime, najčešće su se služile samo prvom sastavnicom toga imena. Vrlo su

Giulia Antonia Maria Maddalena, Cattarina Cecilia Metilda, Bartolomeo Antonio Vincenzo Doimo, Virginia Giuseppa Rosa Maria Antonia).

U Župi sv. Dujma zapaža se da je kroz čitavo 19. stoljeće ime *Maria* davano kao druga, treća ili četvrta sastavnica dvostrukoga ili višestrukoga osobnog imena muške djece (npr. *Tommaso Maria, Nicolò Maria, Pietro Doimo Maria, Vincenzo Giovanni Maria*). I tu je riječ o djeci iz bogatih i uglednih obitelji čiji su roditelji titulirani kao *signori* ili *nobili*. Svakako treba istaknuti da su to sve redom obitelji hrvatskoga podrijetla.⁵⁰

Zanimljivo je istaknuti da su narodna imena u maticama težačkih predgrađa koncem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina 19. stoljeća vrlo rijetka pojava – ako se i pojavljuju, riječ je o obiteljima obrtnika i zemljoposjednika. Naime, težačko stanovništvo u predgrađima bilo je potpuno zatvoreno za promjene koje narušavaju tradicionalno utvrđene obrasce imenovanja te svojoj djeci daju isključivo kršćanska imena.

Uvidom u matične knjige krštenih ustanovljeno je da su visokoobrazovani građani, koji su bili kraljeznica preporodnoga pokreta u Splitu, prvi svojoj djeci počeli nadijevati narodna imena. Očevi djece koja su prva ponijela narodna imena u Splitu u razdoblju inicijalnoga skromnog porasta njihova broja, prema matičnim knjigama krštenih Sv. Dujma (1867. – 1871. i 1871. – 1875.), bili su profesori u općoj gimnaziji (*Bartolomeo Mitrovich, professore presso la Scuola Reali; Luca Sitich, professore presso la Scuola Reali*), učitelj glazbe (*Paolo Malek, maestro di musica*), odvjetnik (*Giovanni Dott. Manger, avvocato*) te još neki građani (*civili*) kojima u matici nije zabilježena profesija.

Valja također istaknuti da su među osobnoimenskom građom potvrđeni i primjeri dvostrukih te višestrukih osobnih imena u kojima su sve sastavnice narodna imena (npr. *Danica Ljubica, Dušan Miloš, Milan Dušan, Zvonimir Krešimir Tomislav, Zvonimir Krunoslav* itd.)⁵¹, što odudara od crkvenoga običaja da barem jedna sastavnica osobnoga imena bude kršćansko ime.

rijetki slučajevi da poslije u životu druga ili treća sastavnica bude češće u uporabi nego prva.

⁵⁰ Običaj nadijevanja imena *Maria* kao drugoga imena muškoj djeci vrlo je učestala pojava u nekim katoličkim zemljama poput, primjerice, Italije ili Španjolske (usp. Bongioanni 1928: 154–155; Muljačić 1963: 117). Takvi primjeri, iako rijetki među splitskim stanovništvom, očito su rezultat dugotrajnih talijansko-hrvatskih etnojezičnih prožimanja.

⁵¹ U korpusu su uočeni i primjeri dvostrukih osobnih imena čija je prva sastavnica kršćansko, a druga narodno ime. Muljačić (1963: 119) navodi da je druga sastavnica dvostrukoga imena često imala ulogu „kanala” putem kojega bi u onimijski repertoar ulazila nova imena koja se roditelji nisu usudili upotrijebiti kao prva.

4. Zaključak

Cilj ovoga istraživanja bio je potvrditi temeljnu hipotezu o osobnome imenu kao sociolingvističkome znaku. Usporedno s prikazom društveno-povijesnoga, vremenskoga i prostornoga okvira pratili smo dinamiku promjena u splitskome osobnoimenskom fondu. Proveli smo komparativnu analizu fonda osobnih imena triju manjih vremenskih odsječaka u 19. stoljeću sukladno sa zbivanjima u sociopolitičkome kontekstu. U promatranim je razdobljima razvidna prevlast kršćanskih imena – jednako kao i tijekom prethodnih stoljeća – i dalje se poštuju tradicionalna načela nadijevanja imena, u prvome redu ono nasljedno. Među kršćanskim imenima uočene su tek neke promjene u njihovoj učestalosti. Npr. u prethodnim stoljećima vrlo rijetko osobno ime *Maria* tijekom čitavoga 19. stoljeća kudikamo je najučestalije. Osobno ime *Antonio*, kojemu popularnost raste u drugoj polovici 18. stoljeća, u 19. stoljeću zauzima prvo mjesto po učestalosti u korpusu muških osobnih imena. Općenito govoreći, fond najučestalijih tradicionalnih kršćanskih imena jest konstanta koja ni tijekom 19. stoljeća nije narušena.

Ipak, upravo u ovome stoljeću, što je u skladu s društveno-političkim promjenama koje donosi narodni preporod, koncem šezdesetih godina dolazi do (ponovne) pojave narodnih imena koja su se nakon Tridentskoga koncila (1545. – 1563.) iznimno rijetko nadijevala. Narodna imena u početku svojoj djeci nadijevaju isključivo intelektualci, koji su bili pokretači i nositelji preporodnoga pokreta u Splitu, a prema kraju stoljeća ona se pojavljuju u svim društvenim slojevima i sve su učestalija.

Uz narodna imena, inovacije u fondu osobnih imena očituju se i u davanju nekih netradicionalnih kršćanska imena te pomodnih imena vezanih uz povijesnu ili književnu tradiciju. Ta imena prvi svojoj djeci nadijevaju brojni doseljenici iz Italije i Austrije, a potom ih počinje nadijevati i lokalno stanovništvo, točnije pripadnici visokoga i srednjega društvenog sloja. Dijastratičkom analizom utvrđeno je da su upravo ta dva društvena sloja, za razliku od (najbrojnijega) težačkog sloja, bila podložna stranim i pomodnim utjecajima te znatno otvorenija za promjene u sferi osobnih imena. Iako je riječ o kategoriji rijetkih imena, ona su posebno zanimljiva za antroponomastička proučavanja kao potencijalna najava promjena u osobnoimenskome repertoaru, odnosno kao potencijalni začetak neke nove tradicije.

Literatura

- BAJIĆ-ŽARKO, NATAŠA. 1986. Splitski antroponimi krajem XVI do 30. godina XVII stoljeća. * akavska ri *, XIV/1, Split, 23–122.
- BARAS, FRANE. 1982. Teror splitskih autonomaša. *Mogućnosti*, 11–12, Split, 973–990.
- BESNARD, PHILIPPE; GRANGE, CYRIL. 1993. La fin de la diffusion verticale des go ts? (Pr noms de l lite et du vulgum). *L'ann e sociologique*, 43, Paris, 269–289.
- BEZIĆ-BOŽANIĆ, NEVENKA. 1986. Prezimena i nadimci u Splitu početkom XIX. stoljeća. * akavska ri *, XIV/1, Split, 123–130.
- BEZIĆ-BOŽANIĆ, NEVENKA. 1984. Stanovništvo Splita u vrijeme borbe za narodni preporod (1870. –1881.). *Hrvatski narodni preporod u Splitu*. Ur. Ke kemmet, Duško i dr. Split: Logos, 133–173.
- BONGIOANNI, ANGELO. 1928. *Nomi e cognomi. Saggio di ricerche etimologiche e storiche*. Torino: F.lli Bocca.
- BOŽIĆ-BUŽANCIĆ, DANICA. 1974. Prilog poznavanju stanovništva Splita u XVIII. stoljeću. *Izdanja Historijskog arhiva u Splitu*, 8, Split, 155–232.
- BURGIO, ALFONSO. 1992. *Dizionario dei nomi propri di persona*. Roma: Hermes Edizioni.
- CAFFARELLI, ENZO. 1996. *L'onomastica personale nella citt  di Roma dalla fine del secolo XIX ad oggi. Per una nuova prospettiva di cronografia e sociografia antroponimica*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
-  ILAŠ ŠIMPRAGA, ANKICA. 2011. Muška osobna imena u Promini. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 37/2, Zagreb, 333–364.
- DE FELICE, EMIDIO. 1982. *I nomi degli Italiani. Informazioni onomastiche e linguistiche, socioculturali e religiose. Rilevamenti quantitativi dei nomi personali dagli elenchi telefonici*. Venezia: SARIN - Marsilio Editori.
- DUPLANCIĆ, ARSEN. 1996. Pučanstvo splitskih predgrađa Lu a i Manuša u drugoj polovici XVIII. stoljeća. *Građa i prilozi za povijest Dalmacije*, 12, Split, 511–538.
- FRANCIĆ, ANĐELA. 2002. *Međimurska prezimena*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- GANZA-ARAS, TEREZA. 1984. Prilog upoznavanju društva splitskog kraja u doba pohrvaćenja splitske općine. *Hrvatski narodni preporod u Splitu*. Ur. Ke kemmet, Duško i dr. Split: Logos, 175–196.
- HUSSAR, ANIKA. 2009. Changes in Naming Patterns in 19th Century Estonia. Discarding the Names of Parents and Godparents. *Names in Contact: Names in a Multi-Lingual, Multi-Cultural, Multi-Ethnic World. Proceedings of the 23rd International Congress of Onomastic Sciences*. Ur. Ahrens, Wolfgang; Embleton, Sheila; Lapierre, Andr . Toronto: York Universtity, 519–526.

- JAKIĆ-CESTARIĆ, VESNA. 1974. Ženska osobna imena i hrvatski udio u etnosimbiotskim procesima u Zadru do kraja XII. stoljeća. *Radovi Centra JAZU u Zadru*, 21, Zadar, 291–336.
- JAKIĆ-CESTARIĆ, VESNA. 1981. Nastajanje hrvatskoga (čakavskog) Splita i Trogira u svjetlu antroponima XI. stoljeća. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 5, Zagreb, 93–112.
- JARM, ANTUN. 2008. *Imena i imendani*. Zagreb: Glas Koncila.
- JELIĆ, IVAN. 1963. Novi prilozi o narodnom preporodu u Dalmaciji. *Historijski zbornik*, XVI, Zagreb, 291–301.
- KEČKEMET, DUŠKO. 1984. „Associazione Dalmatica“ i pad Ante Bajamontija. *Hrvatski narodni preporod u Splitu*. Ur. Kečkemet, Duško i dr. Split: Logos, 75–116.
- KLEMPIĆ, SANJA. 2004. Utjecaj imigracije na strukture stanovništva Splita. *Migracijske i etničke teme*, 20/1, Zagreb, 79–110.
- KUZMANIĆ, MARIO-NEPO. 2008. *Splićani: obitelji i prezimena*. Split: Magistra.
- MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ, MARINA. 2012. *Imena Splićana od postanka grada do kraja XVIII. stoljeća*. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu.
- MARCATO, CARLA. 2009. *Nomi di persona, nomi di luogo. Introduzione all'onomastica italiana*. Bologna: Il Mulino.
- MULJAČIĆ, ŽARKO. 1963. Osobna imena u Dubrovniku (župa Grad) od 1800. do 1900. : prilog statističko-strukturalnoj analizi naših antroponima. *Filologija*, 4, Zagreb, 111–128.
- NOVAK, GRGA. 1978. *Povijest Splita*, 1, 2, 3, 4. Split: Splitski književni krug.
- OBAD, STIJEPO. 1984. Tri faze u ponarođenju splitske općine. *Hrvatski narodni preporod u Splitu*. Ur. Kečkemet, Duško i dr. Split: Logos, 7–19.
- PUTANEC, VALENTIN; ŠIMUNOVIĆ, PETAR. 1976. *Leksik prezimena Socijalističke Republike Hrvatske*. Zagreb: Institut za jezik – Nakladni zavod Matice hrvatske.
- ROGOŠIĆ, ANDREA. 2014. *Antroponimija Splita u 19. stoljeću*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- ROGOŠIĆ, ANDREA. 2015. Odrzi hrvatsko-talijanskih jezičnih dodira u splitskoj antroponimiji devetnaestoga stoljeća. *Višejezičnost kao predmet multidisciplinarnih istraživanja*. Ur. Udier, Sanda Lucija; Cergol Kovačević, Kristina. Zagreb: Srednja Europa i HDPL, 451–463.
- STANČIĆ, NIKŠA. 1984. Pobjeda Narodne stranke na općinskim izborima u Splitu 1882. god. i problem periodizacije narodnog preporoda u Dalmaciji. *Hrvatski narodni preporod u Splitu*. Ur. Kečkemet, Duško i dr. Split: Logos, 21–46.
- ŠIMUNKOVIĆ, LJERKA. 2009. *Hrvatsko-talijanski jezični dodiri u Dalmaciji*. Split: Hrvatsko-talijanska kulturna udruga Dante Alighieri.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR. 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

- TAGLIAVINI, CARLO. 1978. *Origine e storia dei nomi di persona*, vol. I i II. Bologna: Patron Editore.
- VARGA, ANĐELA. 1987. Ženska osobna imena u Mariji na Muri. *Rasprave Zavoda za jezik*, 13, Zagreb, 175–189.
- VIDOVIĆ, DOMAGOJ. 2007. Prilog proučavanju odraza svetačkog imena Juraj u hrvatskoj antroponimiji. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 33, Zagreb, 431–447.
- VIDOVIĆ, DOMAGOJ. 2009. Prilog proučavanju odraza svetačkog imena Ivan u hrvatskoj antroponimiji. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 35, Zagreb, 347–364.
- VRANDEČIĆ, JOSIP. 2001. Nacionalne ideologije u Dalmaciji u 19. stoljeću. *Dijalog povjesničara-istoričara* 4. Ur. Fleck, Hans-Georg; Graovac, Igor. Zagreb: Zaklada Friedrich Naumann, 77–94.

Personal names in the city of Split during the national revival movement

Summary

This paper deals with the repertoire of personal names in the city of Split during the second half of the 19th century, specifically during the period of the Croatian national revival movement. The corpus of over 5,000 names has been excerpted from nine baptismal registers of several Split parishes. The aim of this research is to prove, by means of quantitative, qualitative, and comparative analysis of the corpus, that personal names represent the most flexible and the most dynamic anthroponomastic category, which is strongly influenced by the socio-political context, in this particular case by tumultuous national revival movements and certain fundamental changes they bring, which is, among other things, reflected in the occurrence of national names. The diastatic distribution of personal names in this socially differentiated urban area shows significant differences between the high/middle and the lowest social class, especially with regard to foreign fashionable names that became more frequent towards the end of the 19th century.

Ključne riječi: osobna imena, narodna imena, Split, preporodni pokret

Keywords: personal names, national names, Split, national revival movement

